

A névhez való viszony oldaláról is feszegethető ez a történet. Egy olyan helyzetben, amikor az önmegtágadás vállalása minden esélyt kizárt arra, hogy a személyiség megmutassa valódi arcát, a néven esett sérelem rést ütött a falon, egyedül az tudott rést ütni a falon, egyetlen, nem várt alkalmat szolgáltatva arra, hogy a személy mégiscsak kinyilvánítsa ragaszkodását önmaga igazságához.

KOROMPAY KLÁRA

Kárpáthy Zoltántól Topándi Samuig

(Egy fejezet Jókai írói névadásának történetéből)

1. A mindennapi életben szokásos nevek (névegyüttesek) csupán arra jók – többé-kevésbé –, hogy a viselőjüket megkülönböztessük embertársaiktól, de csődöt mondanak akkor, ha az illető tulajdonságaira, vagy éppen jellemére volnánk kíváncsiak. Az írói névadás (írói=irodalmi), *Világirodalmi Lexikonunk* szerint: „a jellemzés fontos eszköze, az író stílusművészetének egyik ismérve.”¹ E megállapítás mindkét része mellőzhetetlen: a névadó nemcsak helyhez, időhöz, egyfajta magatartáshoz kívánja kötni teremtményét, hanem azt is megmutatja, milyen műfajt választott, milyen irodalmi irányzatot követ. A *mese* hagyományai egészen mások ezen a területen, mint a *humoros karcolatéi*, a realista alkotó a hétköznapiak legalább valószínűsíthető gyakorlatát követte, míg a romantikusok vagy a (pre-)modernekek ezzel bátran szakítottak: Krúdy például alkalmi ötleteit, váratlan hangulatváltozásait rögzítette egy-egy nomenben (*Dudorászi*).

Az önkényuralom idején, Jókai második fejlődési szakaszában (1850–1865) írt regények onomasztikai (=névtani) szempontból első pillantásra talán nem is látszanak rendhagyónak. Seregszemlét tartva a Kárpáthyaktól (*Egy magyar nábob, Kárpáthy Zoltán*) a *Mire megvénülünk*-ig, vagyis az Áronffyak történetéig, a következő pozitív (és fiatal – ez utóbbi szerzőknél mindig hangsúlyos) férfi szereplőkkel ismerkedhetünk meg: Szentirmay Rudolf, Kárpáthy Zoltán, Fenyéry Endre, Malárdy Kálmán, Gutai Lőrinc (inkább cirkuszi figura, mint valódi hős), Vámhidy Szilárd, Fehér Gyula, Garanvölgyi Aladár, Lávay Béla, Pusztafi, Zeleji Róbert, Áronffy Dezső meg a bátyja, Loránt.

Ne törődjünk most a családok elnevezéseivel, összpontosítsunk csupán a második tagra. 1870–1875 között Debrecen református vallású lakói fiúgyermeküknek az alábbi keresztnéveket adták (gyakorisági sorrendben az első tizenkettő): József, István, Sándor, János, Mihály, Ferenc, Lajos, Imre, Gábor, Gyula, Károly, László.² Elbeszélőnk szeme előtt természetesen nem a debreceni civis-sarjak le-

¹ I.m. 5. k. 197–198., szerző: KOVALOVSKY MIKLÓS.

² KÁLMÁN BÉLA: A nevek világa. Bp. 1969. 52.

begtek, a különbség azonban ezek után is nagyon szembevető. Közös mindössze a Gyula, az évszázadokon át közkedveltek zöme kimaradt, noha azok ellenálltak az időnek többnyire a XX. század második felében is. A névegyüttesek kialakításában kisebb szerep jut a jóhangzásnak (gondoljunk Tenyéry Endre kakofóniájára), inkább nemzeti és vele szorosan összefonódva romantikus meggondolások vezethették költőnket. Zoltán meg Gyula a honfoglaló ősökre emlékeztették az abszolutizmus nemzeti öntudatra szomjazó magyarjait, Endre, Béla, Kálmán (ez utóbbit – Könyves Kálmánt – színpadra is állította Jókai) valaha koronát hordtak a fejükön. Aladár neve is jól cseng, Csabával együtt Attila egyik fiának tartották, s ez a hun–magyar rokonság legendájának fennállása idején nem kis rangot adott neki.

Dezsőt és Szilárdot a nyelvújítók emelték magas polcra, az egyiket középkori eredete (Desiderius › Dezső) okán, a másikat, mint édes gyermeküket, a Konstantin magyar megfelelője gyanánt. Több fejtörtésre ad okot a Loránd, Róbert, Rudolf kiválasztása. Loránd a *Rolad éneke*re emlékeztetett, mindháromhoz előkelő környezet emlékei tapadtak: császári paloták, kastélyok, normandiai vagy olasz tájak. Amellett a keresztnéveket gyakran olyan magánhangzók alkották, amelyek hiányoztak a családnévből, ekként kiegészítették, zengzetessé varázsolták azt (Szentirmay Rudolf, Áronffy Dezső).

Jókai a megjelölt időszak alatt legnagyobb becsvággal és sikerrel a nemzeti irányregény műtípusát alakította ki. Ennek jellemző vonása: az író a hazai história mozgalmait örökíti meg, néha csak pár évet (*Kárpáthy Zoltán*), máskor évtizedeket hátrálva az időben, széles korrajzot nyújt, gyakran valóban megtörtént eseményeket, közismert személyeket (Széchenyi, Wesselényi) is beolvaszt alkotásába. Éles és tiszta konfliktus a szembenálló táborok között, ingadozókról, semlegesekről alig esik szó, maguk a stilizált eszményített alakok jellegzetesen a Jót, az Erkölcösöt, ami ezzel egyértelmű a liberális) nemzeti ügyet képviselik. A névadás aztán szemantikailag vagy áttételesen (zeneiséggel, metrummal, történelmi–társadalmi képzetársításokkal) hívja fel a figyelmünket arra, hogy ki melyik oldalon áll. Az adott történelmi viszonyoknak megfelelően a Kárpáthyak, Szentirmay, Tenyéry Endre, valamint a Garánvölgyiek ellen küzdő figurák többnyire az idegen hangzású nomeneken osztozkodnak: Abellino, Dobroni Manó, Krénffy (vagy Krénfy) Adolf, Straff Péter, doktor Grisák, Mikucsek stb. Jancsi úr unokaöccse az Árpád-házra utaló, és a reformkorban fölélesztett *Béla*-t dobta el olyasmért, ami hajdan tucatdrámában reszkettette meg a színpalakat. (Abellino, a bandita a svájci–német Heinrich Zshokke művének címszereplője).³

A kártékony vagy üresfejű szereplők leleplezésében nagy szerep jut a komikus hangzásnak: Kecskerey, Maszlaczk Gábor prókátor (*Kárpáthy Zoltán*), az alantas jelentésnek: Kutyalvi Bandi (*Nábob*), Bárzsing Vilmos, Fertőy Boldizsár (*Politikai divatok*). Az utóbbi csaló, okirathamisító, aki felesége nagyúri szeretőjének kegyeiből él, Vilmos pedig olyan, amilyenek a családneve festi: maga a megtestesült falánkság, hajhássza a költői feltűnést, utóbb katonai rangot, zsíros állást, gazdag házasságot. Maxenpfutsch Vendelin morva jószágigazgatóról nem hallhatunk anélkül, hogy eszünkbe ne jutna a tréfás, részben kártyaműszónak szá-

³ Magyar színháztörténet. 1790–1873. Szerk. KERÉNYI FERENC. Bp., 1990. 119.

mító „fuccs” felkiáltás. A derék gazdász csakugyan elég ügyetlenséget követ el (*Az új földesúr!*) Kezdetben Straff is inkább ügyetlen, mint veszélyes csirkefogónak látszik; először a heroikus színezetű Richárdot kölcsönzi ki (Marcián Richárd), majd Brazeszk Bogumil gróf, varsói hősnek hazudja magát.

A költők, színészek nevei tele vannak álpátosszal, s nyilván már a múlt századi olvasót is nevetésre ingerelték: a műveltségét fitogtató Corinna (*Az új földesúr*) Fellegormi Danó költeményéről áradozik magának a titkolózó poétának. Lapussa Kálmán pedig annyira meggyűlöli gazdag családját, hogy vándorszínészként Babérosi Leandernak hívhatja magát a *Szegény gazdagok*-ban. Fellegormi Danó sohasem élt, annál inkább tudhattak a kortársak Lisznyai *Damó* Kálmánról, akinek elménckedő népieskedése egyre kevesebb tapsot aratott. Szerzőnk minden bizonyítással tudatosan játszott az alig eltérő szóalakkal.

Jókai olykor könnyelműen osztogatja a neveket. Jancsi úr ősi családjának története egészen a Tiszántúlhoz, szorosabban Berettyó vidékéhez kötődik, hogyan jutott tehát egy hatalmas hegylanc elnevezéséhez? Azt is nehéz elhinni, hogy nagypapját a XVIII. század derekán Daliának hívták.

Mennél lejjebb szállunk a társadalmi ranglétrán, annál egyszerűbben mutatja be szereplőit a regény: az első fejezetben megismert csárda udvartartásában névtanilag minden hétköznapi, még a megnevezések hiányossága is megfelel a kordivatnak. A jószágigazgató Varga Péter, a ház barátja Kis Miska (nemes Kiss Mihály), míg a többieket már rövidebben mutatja be az elbeszélő: Palkó hajdú, Vidra cigány, Gyárfás udvari fűzfapoéta. Ellenszenves főúri párbajsegédekről elég annyit tudni az olvasónak, hogy az egyik Livius, a másik Konrád, de az író polgárságból kikerülő kedvenceit teljesen meg kell ismernünk: Boltay János asztalosmester, Barna Sándor az első segédje, Fannyt Mayer Teréz emeli ki az apai ház erkölcsi fertőjéből. Teljes következetességgel persze ne várjuk: a nincstelen anekdotahős Bogozó fráternek éppúgy nem jut keresztnév, mint Tarnavárynak, aki alispán meg előkelő bíró, vagy Kovácsnak, Kárpáthy Zoltán bizalmasának.

Századvégi munkáiban írónk szinte hajhászta azt, ami csupán a naptárban, távoli országokban, operákban, újsághírekben bukkan fel. Különösen így tett a női nevek esetében! Gondoljunk Coronillára, Diadalmára (*Öreg ember nem vén ember*), Cenerentolára (*Nincsen ördög*). A *Dilógia* (*Nábob, Kárpáthy Zoltán*) lapjain sokkal több mértékletet mutatott: Rudolf gróf hitvese Eszéki Flóra, leánya Katinka, Kőcserepy tanácsos gyermekét az akkori divatnak megfelelően keresztelték Vilmának, excellenciás neje megelégedett Evelinnel, ami az Éva francia-angol megfelelője. Ankerschmidt lovag leányai is polgári névre hallgatnak: Hermin, Eliz. Ez nagyon is szembeállítható Garanvölgyi Aladár hajdani menyasszonyának, Corinnának példájával.

2. Az eddigiekben főként arra törekedtünk, hogy megvilágítsuk a fiatal(abb) férfialakok névadásában megnyilvánuló erkölcsi-politikai szándékot. Nem feledkezhetünk azonban meg arról, hogy a gazdag írói névtárból egészen mást jussoltak bátyámuramék, mint öccseik, a szerző kedvelt kifejezésével élve más jutott a jurátusnak, mint húsz-nyolcvan esztendővel korosabb táblabíróknak. Hogy ezt részleteiben is megítélhessük, megint a felsorolás eszközehez kell folyamodnunk. A teljes névegyűttest csupán az idősebbek esetében tüntetjük fel – a regények rövidített

címadásával –, a fiatal héroszok esetében elegendő lesz emlékeztetni a már kifejtettekre. Ha tehát „öcsémuramék”-at így szólították: Rudolf, Zoltán, Endre, Kálmán, Lőrinc, Szilárd, Kálmán (azaz Leander), Gyula, Aladár, Béla, Róbert, Dezső, Loránd, akkor a teljes nomenek sora a másik oldalon egészen másképp hangzik (természetesen azonos alkotói időszakról van szó): Kárpáthy János (EMN), Köcserepy Dániel (KZ), gr. Brenóczy István, Lippay Károly (RJT), Malárdy Xavér Ferenc, Gutai Thaddeus (ECS), Lapussa Demeter (SZG), Garavölgyi Ádám (ÚF), gr. Somlyóházi, Máliai Máté (FV), Fertőy Boldizsár (PD), Topándi Samu, Sárvölgyi János (MM).

A két névjegyzék gyökeresen eltér egymástól: „bátyámuramék” nem viselik sem a felújított (Béla, Endre, Zoltán), sem a nemzetközi (és hazai) divattól felkapott (Lőránd, Róbert) utóneveket. De számos hasonlóság mutatkozik a már idézett, kiegészítés utáni debreceni anyakönyvvel: az első tizenkettő közé került Jánost, Istvánt, Ferencet, Károlyt már fölvették közülük egyesek. Természetesen itt is akadnak névritkaságok, bár azok magyarázata eléggé kézenfekvő: Gutai, a kálvinista lelkész hozzájuthatott a héber eredetű *Tháde*-hoz (Thaddeushoz), Lapussa *Demeter* pedig pravoszláv felekezetű, görög vagy szerb bevándorolt lehet. Más a helyzet az idős asszonyokkal. Belőlük alig lelhetünk egyet-kettőt az anyakönyvben, megnevezésük is kuriózum: pl. Malárdy Eudemia, Kárpáthy Marion. Saját koruk általánosan ismert keresztnevei egészen másként hangzottak, ám a fentiek különös csengésükkel földidéznek – ha távolról is – az előkelő ódonhangulatát.

Kiemelhetünk-e néhány férfinévet, mint különösen kedveltet a tárgyalt regények alapján? Akkor is határozottan nemmel válaszolhatunk, ha egy évtizeddel későbbre toljuk az időhatárt. Ekkor ugyan Malárdy Kálmán és a Lapussa sarj mellé följegyezhetjük az *És mégis mozog a föld*-ből Jenőyt, mint névrokont, ám vele vége is szakad a Kálmánok tündöklésének Jókai nagyepikájában. (Általában másként áll a dolog Mikszáthtal, nála bőven találkozunk ismétlődésekkel, a vonzó fiatalembereket *gyakran* keresztelték Györgynek, Lászlónak, Mihálynak vagy Pálnak.⁴) Ellenvetésként fölvetődhet a *Politikai divatok* Lávay Bélája, aki sok tekintetben emlékeztet a szerzőre. Ettől mégsem válik a keresztnév gyakorivá írói pályáján, sőt a nyiltabban önéletrajzi *A tengerszemű hölgy* lapjain már nem is kap fiktív noment a Jókai-szerű főalak. Magányosok maradnak a leányok és „delnők” nevei szintén: ezen mit sem változtat egy-két ismétlődés, mint például a Hermin (Hermina) *Az elátkozott család* s *Az új földesúr* szövegében.

Írónk családjának, felesége familiájának névadása szinte sohasem befolyásolta költőnket. Erről meggyőzhet az, ha végigfutunk apjának, édesanyjának, testvéreinek, három hozzá kötődő unokahúgának keresztnevén: Jókay József, Pulay Mária, J. Károly, J. Eszter, J. Jolán, J. Etelka, Váli Mari – másfelől a Laborfalvi Benkéken: Benke József, B. Judit, B. Jozefa. Egyetlen jelentős kivétel van csak e szabály alól: Hargitay Judit, a *Politikai divatok* heroinája. Ő – Arany Jánost idézve – Laborfalvi Róza „égj mása”.

A kor irodalmi névadása mintákat adott Jókai merészen portyázó nyelvi képzeletének, ám egészen kézzelfogható átvételeket korszeletünk regényeiben nem lehet

⁴ NAGY MIKLÓS: Mikszáth írói névadása. = N.M.: Klió és más múzsák. Bp., 1997. 57.

kimutatni. Szűrőpróbaszerűen tekintsük át *A falu jegyzője* s a *Nővérek* szereplőgárdáját. (Az előbbit sokszor dicsérte, az utóbbiról elismerő bírálatot adott közre.⁵) A nevezetes irányregényben csak úgy hemzsegnék a beszélő nevek, de az ettől elütők (Tengelyi Jónás, Vándory Boldizsár, Kislaky Bálint, Réty Ákos, Viola stb.) sem mutatnak rokonságot. Nem mondhatunk egyebet a *Nővérek*-ről sem: Ormosyné Vérhtalmi Anna, Ormosy Margit, Káldory Adorján, Galambosné stb. nem találtak közvetlen visszhangra költőknél. (A később felkarolt Adorján az *Egy az Isten ívein családnév*, amely hozzájárul az erdélyi légkör megteremtéséhez; Eötvösnél ilyen funkcióról nem beszélhetünk.) Szigligeti Ede közeli jóbarátja Jókainak, érdemesnek látszik belenézni két kortársi drámájába: *Fenn az ernyő, nincsen kas* (1858), *A lelenc* (1863) (kritikája a *Fenn az ernyő*-ről ...⁶). Innét is üres kézzel távozhatunk, legföljebb az tűnhet fel, hogy a honfoglaló törzset idéző *Jenő* utónév *A lelenc*-ben jellemtelen csábítóan jut osztályrészéül (vö. Szintei Jenő).

A romantikus családnevek kiválasztása a névmagyarosítások kapcsán ugyanolyan megszokott dolog volt, mint a regény- és drámaírók műhelyében. KÁLMÁN BÉLA – BENKŐ LORÁND kutatásai nyomán – megállapítja⁷, hogy a múlt század során elsősorban a *-házy*, *-falvy*, *-teleky* utótagra végződő nomenek szolgálták azok céljait, akik asszimiláns létükre magyar nemesi származás látszatát kívánták megszerezni. Mások nem létező helyneveket toldottak meg egy *i*-vel vagy *y*-nal, amint ezt Szentirmay esetében tette költőnk. A hagyományos családnevek úgy keletkeztek, hogy a falu vagy város nevéhez járult a fenti képző. Folyó, hegy, völgy eredetileg nem játszhatott ilyen szerepet, hiszen általában lakatlannak számított. Kárpáthy Zoltánnak, Garanvölgyi Aladárnak vagy a *Mire megvénülünk* Tátray Bálintjának tehát nem élhettek még ősei a XVIII. században.

A kor művészei gyakran a valószínűség elemi törvényeit felborítva adományoztak vezetéknevet teremtményeiknek: áll ez Tengeri és Parti külföldieskedő mágnásokra (*A szökött katona*), vagy a náluk alig hihetőbb Várkövire (*Fenn az ernyő...*) meg Szirtfokira (*Nőuralom*), akiket mind Szigligeti állított színpadra. Míg a következők felolvasása egészen más hatást tesz ránk: Tarnaváry, Tarnóczy, Lippay, Gutai, Somlyóházi, Vámhidy, Topándi, Gyáli – róluk sokkal inkább elhihetjük, hogy a múlt század hazai levegőjét szívták. A valóság illúzióját fokozza az, hogy írónk számos kompozíciója olyan szereplőket (honoráciorokat, polgárokat, parasztokat) is felvonultat, akiknek semmi közük az asszimiláció és romantika (mondhatjuk akár: asszimilációs romantikának is) tipikus névkategóriáihoz. A birtokot Varga Péter meg Kampós uram igazgatja (EMN és ÚF), a kenyeret Fromm pékmester süti (MM), a sebek orvoslása Melchior (PD) dolga, az útonállóknak pedig ilyen név jut: Szemes Miska (ÚF), Kandúr (MM). Színesítik az összképet a *Régi jó táblabírák* szlovákjai, a románok Hátszegi báró történetében vagy az olyan délszláv csengésű nevek, mint a Satrakovicsné (SZH).

Ha most kitekintünk a következő évtized nagyepikájára, tapasztalunk kell a téma, eszmevilág, valamint a történetek helyszínének szembetűnő megváltozását.

⁵ JKK cikkek IV. k. 441–453.

⁶ JKK cikkek V. k. 84.

⁷ KÁLMÁN BÉLA i.m. 86.

Hazai kereskedők, gyárosok veszik fel a harcot nemzetközi bankárokkal, fezőrökkel, akik ráadásul még a korhadó főúri rend s a világi hatalmához, államához görcsösen ragaszkodó katolikus egyház szövetségesei. Hazai kastélyok, udvarházak helyett Bécsbe, Párizsba, Rómába, forrongó tömegek, börzespekulánsok, bányászok közé röpít az írói képzelet (*A kőszívű ember fiai*, *Fekete gyémántok*, *Egy az Isten*). A honfoglalásra–középkorra emlékeztető újraélesztett keresztnéveket már kevésbé viselik a heroszok (kivételesnek számít a Budán székelő XX. századi Árpád, Baradlay Jenő, Ödön, az *Eppur si muove* Jenőy Kálmánja). Velük szemben gondoljunk Berend Ivánra (FGY), Áldorfai Incére (ETŐ), jusson eszünkbe Zárkány Napóleon (ÉK).

A „magyaros” nevek közé azonban bekerültek az erdélyiesek, a székely léggörcs felidézők: a szombatosok (JSZR) az unitáriusokkal (EI) együtt az Őszövetségből merítették (pl. Tatrangi Mózes, fiával, Dáviddal együtt, hosszasan idézhetnének Adorjánok keresztnéveit). Érdemes megjegyezni, a „légjáró” feltalálójának a családneve is Erdélyre utal: Tatrang község Brassó vármegyéhez tartozott. A női nomenek legnagyobb része nemcsak idegen eredetű, hanem akkoriban alig használt nálunk (Malvina, Timéa, Noémi, Dorothea, Rafaela); üdítő kivétel Aranka (KEF), Katinka, Cilike (ESM) vagy Rozáli (JSZR). LADÓ JÁNOS *Magyar utónévkönyvének* első kiadásában⁸ rámutatott arra, hogy a Tímea (ma már *é* helyett *e*-vel) hazai népszerűségének elindítója az *Aranyember* hősnője volt. Ugyanez, ha kisebb mértékben is, elmondható Noémiről. Így a költő félig-meddig megmagyarosította az idegen eredetű Tímeát és Noémit, s ez eléggé egyedülálló a múlt század irodalmában. (Más alkotóink régi magyar személyneveket újítottak fel vagy közszókat rövidítettek meg: ezt tette pl. Vörösmarty Hajna és Tünde esetében.)

1869-ben arra is sor került, hogy íróink regényvilágába (KEF) is bevezesse két publicisztikai szereplésre teremtett figuráját: Tallérossy Zebulont és Mindenváró Ádámot. Zebulon, a tótosan beszélő, naivan opportunistá kisnemes nevezetes mellékszereplő, míg Ádám egy pillanatra feltűnő epizodista. (Katánghy Megyhért kettős élete Mikszáth munkásságában egészen a Zebulonéhoz hasonló.) Ilyen kitüntetés az *Űstökös* többi állandó alakjának, a politikus csizmadiának vagy Kakas Mártonnak nem jutott osztályrészéül, de Zebulon és Ádám sem maradt regényhős a későbbiekben.

A derék kisúrnak köszönhetjük, hogy egy rövid bekezdés erejéig megismerkedhetünk a reformkor névadásának torzképével (*A kézfogó napja* c. fejezet). Hol hadijelentések, hol egy szenzációt keltő opera alapján keresztelték el a Tallérossy kisasszonyokat, végül a hazafiaskodó divat is érvényre jutott: Attila apja, Bendegúz vezér adta az ötletet, így vált a legfiatalabb kislány Bendeguzellává. Alig hihető, hogy az elbeszélő ne találta volna komikusnak ezt. Eszébe juthatott saját korábbi gyakorlata is. Jókai az ötvenes években nemcsak a Zoltánokat, Bélákat népszerűsítette, hanem színdarabot fogalmazott az avar „chagán” egyetlen lányáról, a népét tragikus harcba vezető Dalmáról. Ez a hajadon tulajdonképpen férfinevet viselt: a *Zalán futása* egyik ifjú harcosát hívták így. Jókai tehát – a megváltozott politikai léggörcs hatására – egykori önmagát is parodizálta Zebulon csemetéjének „ösmagyarosításával”.

⁸ LADÓ JÁNOS: *Magyar utónévkönyv*. Bp., 1971. 111.

Végül is elmondhatjuk, hogy Jókai írói névadása nemcsak eredetien tükrözte az akkori gondolatvilágot, annak ábrándjaival és hullámzásával, hanem vissza is hatott rá. Ezt ugyanúgy tanúsíthatják azok, akik gyermekeiket Tímeának, Noéminek hívták, mint a költők és elbeszélők, akik ebben is az ő példáját követték. Ez utóbbinak számbavétele azonban még meg sem kezdődött.⁹

A nevek írásában a JKK-t (*Jókai Mór összes művei*. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1962.), a befejezetlen szövegkritikai kiadást követtem.

A regénycímek rövidítéseinek feloldása – időbeli sorrendben – a következő: EMN (*Egy magyar nábob*), KZ (*Kárpáthy Zoltán*), RJT (*A régi jó táblabírák*), ECS (*Az elátkozott család*), SZG (*Szegény gazdagok*), ÚF (*Az új földesúr*), FV (*Felfordult világ*), PD (*Politikai divatok*), MM (*Mire megvénülünk*), FGY (*Fekete gyémántok*), KEF (*A köszívű ember fiai*), ESM (*Eppur si muove*), JSZR (*A jövő század regénye*), ETŐ (*Enyim, tied, övé*), ÉK (*Az élet komédiásai*), EI (*Egy az Isten*).

NAGY MIKLÓS

Krúdy Gyula személynévadása első *Szindbád*-kötetében

Krúdy névadását eddig két alapvető tanulmány tárgyalta: a Kovalovszky Miklóse (1956) és a J. Soltész Kataliné (1989). Kovalovszky úttörő, Krúdy-rajongását is megvalló dolgozatában több máig meghatározó gondolatot villantott fel, J. Soltész Katalin pedig már – a személynevek valóságosságát vagy fiktív jellegét véve alapul – rendszerezett is. A vizsgált névanyagot mindketten több Krúdy-műből válogatták. Ettől a módszertől eltérve, újabb tanulságok reményében, én egy korpusz, azaz egy jellemző Krúdy-kötet személynévanyagának teljes egészét vizsgálom néhány fontosabb szempontot érvényesítve.

A Szindbád ifjúságát nem előzetes névtani felmérés alapján választottam, hanem azért, mert ez az egyik legismertebb és legfontosabb Krúdy-mű: a Krúdy-Szindbád mítosz megalapozója, az író legsikeresebb és legmarkánsabb korszakának nyitánya.

A megválaszolandó nem mellékes kérdések egyike az, hogy mennyiben tekinthető egységes műnek, azaz egy egységnek a Szindbád ifjúsága. A válasz csak árnyalt lehet: a mérleg mindkét serpenyőjébe kerülnek súlyok. Az egység mellett

---

⁹ BAROS GYULA: Jókai a szépirodalomban. Bp., 1925. 7–9. (Idéz olyan költeményeket, amelyek Noémi nevének és alakjának népszerűségét tanúsítják.)